

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ СПОРТОМ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ПІДЛІТКІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СПОРТИВНОГО МАРКЕТИНГУ

Т.В. Петровська, В.С. Петровський

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Анотація. Т.В. Петровська, В.С. Петровський. Вплив занять спортом на соціалізацію підлітків та особливості сучасного спортивного маркетингу // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – 2011. – № 20 (1). – С. 66-72. В статті наводяться сучасні статистичні дані підліткової злочинності, яка є соціальною проблемою, що потребує пошуку її рішення на державному рівні. Наводяться дані власних досліджень про позитивний вплив занять спортом на соціалізацію підлітків. В той же час відмічається відсутність державної комунікативної політики, яка націлена на популяризацію масового спорту.

Ключові слова: соціалізація, соціальна поведінка, спортивний маркетинг, соціально-етичний маркетинг.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій

Психологи розглядають підлітковий та юнацький вік як один з найчутливіших для формування девіантної та деліквентної поведінки в процесі формування особистості. Підлітки і нині є найбільш кримінально активною частиною населення країни [1;6;8;11]. Так, згідно зі статистичними даними на 100 тис. злочинів, які здійснюють протягом року, частка скоєних підлітками становить 20030, водночас на 100 тис. всього населення у середньому припадає 1629 злочинів [5]. Статистика правоохоронних органів України свідчить, що на сьогодні частка негативних вчинків підлітків у сім разів більша, ніж у інших вікових дитячих груп; у цьому віці в 40 разів збільшується кількість немотивованих вчинків [14]. Найбільш криміногенною віковою категорією на сьогодні за даними Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення вважають підлітків 16-17 років, які здійснюють до 62% правопорушень та злочинів від загальної кількості. Особливістю сучасних правопорушень є те, що їх однаковою мірою скоюють як підлітки із неблагополучних родин, так і вихідці із цілком педагогічно та матеріально благополучних сімей. За статистикою сьогодні кожний п'ятий підліток заради грошей скоює крадіжку та реалізовує крадене. З метою попередження правопорушень серед підлітків Всеукраїнська міжвідомча координаційно-методична рада з правової освіти населення, яка відбувалась під головуванням міністра юстиції України наприкінці 2010 року ухвалила низку рекомендацій, адресованих Міністерству України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерству освіти і науки України щодо здійснення профілактичної роботи серед молоді та підлітків [14]. Тому актуальним був і залишається для суспільства пошук ефективних засобів попередження різних видів девіантної та деліквентної поведінки підлітків. Оскільки більшість випадків асоціальної підліткової поведінки спостерігаємо в позашкільний час, то вочевидь характер та зміст проведення підлітком позашкільного часу може впливати на його соціальну поведінку та особливості соціалізації.

Крім особливостей дозвілля підлітків у позашкільний час на успішність соціального розвитку та формування адекватної соціальної поведінки в підлітковому віці велику роль відіграє і значуще (або референтне) оточення підлітка [6]. Вважають, що ідентифікація підлітка з найближчим оточенням визначає його поведінку в умовах взаємодії "між групами", а ідентифікація з референтною групою на рівні її системи цінностей, ідеалів, сенсу життя – власні стратегії поведінки [5; 8]. От чому під час аналізу особливостей соціалізації та ідентифікації сучасних підлітків слід враховувати рейтинг найбільш значущих (референтних) для підлітка осіб. Вважаємо, що саме від вмісту кола референтного оточення залежить характер та спрямованість ідентифікації підлітка, рівень самооцінювання і здатність до оцінювання тих, хто поряд. Необхідно на наш погляд враховувати і факт, простежений А.Бандурою [3], що якщо ціннісні орієнтири батьків і значущих однолітків, на які найчастіше орієнтується підліток виявляються несумісними для одночасного наслідування, то це може викликати, як правило, внутрішньоособистісний конфлікт, який найчастіше виявляється в поведінці протесту, самовираженні за рахунок неординарних вчинків, а іноді й поведінці, що відхиляється від норми. Між тим, характер соціальної поведінки підлітків є показником успішності їх соціального розвитку та соціалізації [6; 12].

Зв'язок із науковими планами

Дослідження виконано згідно з темою «Детермінанти психологічного супроводу та педагогічних засобів вдосконалення підготовки спортсменів в різних видах спорту», і темою «Теоретико-методологічні та прикладні аспекти застосування інноваційних технологій у спортивному менеджменті» Зведеного плану НДР у галузі фізичної культури і спорту на 2011-2015 р.р.

Мета дослідження – порівняти особливості соціальної поведінки підлітків, залучених до різних видів позашкільної діяльності, зокрема і спортивної, та визначити необхідність застосування концепції соціально-етичного маркетингу в галузі спорту та фізкультурно-оздоровчих послуг для цієї категорії населення.

Методи дослідження

У дослідженні брали участь 378 підлітків (віком від 11-15 років), учні загальноосвітніх шкіл Києва та Київського спортивного ліцею-інтернату і 17 учителів – класних керівників досліджуваних класів і 2 тренери юнацьких спортивних команд з баскетболу Київського спортивного ліцею-інтернату.

Для досягнення поставленої мети використовували такі методики:

«Вивчення ставлень підлітків до тих, хто поряд» з метою виявлення в них кола референтних осіб, з якими підлітки найчастіше спілкуються, взаємодіють і які є для них особливо значущими. Для виявлення особливостей соціальної поведінки підлітків здійснювали анкетування вчителів (класних керівників) досліджуваних класів і тренерів команд (Київського спортивного ліцею-інтернату) за «Анкетою виявлення відхилень в поведінці в сфері спілкування, яка не пов'язана з тренувальним процесом» (Аоп-б) [13].

Результати дослідження та їх обговорення

Вид позашкільної діяльності підлітка може по-різному впливати на його взаємини з найближчим оточенням, а також на особливості його соціальної поведінки.

У своєму дослідженні ми передбачали, що саме спортивна діяльність є найбільш сприятливим для успішної соціалізації підлітка видом позашкільної діяльності, оскільки дає можливість задовольнити важливі для підлітка потреби в самоствердженні, самовдосконаленні, самостійності, реалізації почуття дорослості. Досліджувані були нами розподілені на умовні групи залежно від виду позашкільної діяльності, підлітка.

На базі анкетного опитування підлітків з метою виявлення їх індивідуальних даних: віку, статі, інтересів, виду діяльності (позашкільної) підлітка (гуртки, клуби, секції) тощо ми їх поділили на 4 умовні групи. Ці групи ми виділили у підлітків і 11-13, і 14-15 років.

1 група – підлітки, які відвідують спортивні секції, але не мають спортивних розрядів; 2 – підлітки-спортсмени, які мають спортивні розряди і досягнення; 3 – підлітки, які взагалі не відвідують секцій і гуртків; 4 – підлітки, які відвідують різні неспортивні гуртки (пошиття одягу, музичні тощо).

Аналіз референтного оточення підлітка в кожній з груп виявив таке. У таблиці 1 відображені результати аналізу рейтингу значущих осіб для 1 групи підлітків, які відвідують спортивні секції, але не мають спортивних розрядів.

Таблиця 1 Рейтинг найближчого оточення підлітків, що відвідують спортивні секції.

11-13 років		14 - 15 років	
Місце	Значуща особа	Місце	Значуща особа
1	мати	1	мати
2	батько	2	батько
3	найкращий друг	3	найкращий друг
4	бабуся	4	подруга чи друг
5	брат чи сестра	5	друзі
6	дідусь	6	брат чи сестра
7	подруга чи друг	7	бабуся
8	друзі	8	дідусь
9	однокласники	9	однокласники
10	тренер	10	тренер
11	кузени	11	кузени
12	учитель	12	учитель
13	сусід	13	сусід

У підлітків-спортсменів 2 групи, які мають спортивні розряди і досягнення, цей рейтинг значущого оточення розподілився багато в чому аналогічно (табл.2).

Отже, найбільш значущими особами для підлітків-спортсменів 11-13 років 1 і 2 груп є батьки (мати і батько) (1-2 місця), найкращий друг (3 місце). Також важливе місце взаємин для цих підлітків мають бабуся, брат або сестра та коло друзів, які посіли 4, 5 місця.

Слід відмітити, що у підлітків-спортсменів 14-15 років (обох груп) значущість референтних осіб змінюється таким чином, що друзі для них стають більш значущими (табл. 1., табл. 2.). Так, у підлітків-спортсменів 14-15 років 4 і 5 позиції посідають «подруга чи друг» і «друзі». Отже, орієнтація на взаємини з батьками у підлітків-спортсменів залишається дуже важливою. При цьому спілкування з колом однолітків (друзів) має теж дуже велике значення. У старшому підлітковому віці (14-15 років) друзі стають більш значущими для підлітків-спортсменів, що свідчить про нормальний розвиток їх соціальних взаємин з найближчим оточенням. Крім того для підлітків, що відвідують спортивні секції, у колі найближчого оточення є така особа як тренер. Причому у підлітків-спортсменів 11-13 років 2 групи, які мають спортивні розряди і досягнення,

Таблиця 2 Рейтинг найближчого оточення у підлітків-спортсменів, що мають спортивні розряди та досягнення.

11-13 років		14 - 15 років	
Мдсце	Значуща особа	Місце	Значуща особа
1	мати	1	мати
2	батько	2	батько
3	краший друг	3	краший друг
4	бабуся	4	подруга чи друг
5	друзі	5	друзі
6	брат чи сестра	6	брат чи сестра
7	дідусь	7	тренер
8	подруга чи друг	8	бабуся
9	тренер	9	дідусь
10	кузени	10	кузени
11	однокласники	11	однокласники
12	учитель	12	учитель
13	сусід	13	сусід

роль тренера вища (9 місце), порівняно з підлітками 1 групи, які тренуються в спортивних секціях, але не мають спортивних розрядів (10 місце). А у підлітків 2 групи 14-15 років роль тренера підвищується (підіймається на 7 місце). Тому у підлітків-спортсменів, які мають спортивні розряди та досягнення, наявна соціальна орієнтація ще на таку особу як тренер, взаємини з яким мають певне значення для їх особистісного розвитку.

На відміну від двох груп спортсменів-підлітків у 3-й групі підлітків, які взагалі не відвідують секцій і гуртків, рейтинг значущих осіб дещо відрізняється (табл. 3).

Таблиця 3 Рейтинг найближчого оточення у підлітків, що взагалі не відвідують секції та гуртки.

11-13 років		14-15 років	
Місце	Значуща особа	Місце	Значуща особа
1	мати	1	мати
2	батько	2	батько
3	бабуся	3	дідусь
4	дідусь	4	бабуся
5	брат чи сестра	5	краший друг
6	краший друг	6	брат чи сестра
7	друзі	7	подруга чи друг
8	подруга чи друг	8	друзі
9	кузени	9	кузени
10	однокласники	10	однокласники
11	учитель	11	учитель
12	сусід	12	сусід

Перші чотири позиції у цієї групи підлітків і 11-13, і 14-15 років посідають дорослі – мати, батько, бабуся, дідусь. Особливо помітним є те, що такі референтні особи як «найкращий друг», «друзі», «подруга чи друг» у цій групі підлітків 11-13 років посідають лише 6, 7, 8 позиції відповідно. У цієї ж групи підлітків 14-15 років картина з рейтингом істотно не змінюється: така особа як «найкращий друг» переходить з 6 лише на 5 позицію. Коло ж друзів залишається на 7 і 8 місцях. Ці дані свідчать про те, що у підлітків 3-ї групи, які взагалі не відвідують секцій і гуртків, змінюється нормативний розвиток взаємин з найближчим оточенням – спостерігаємо посилення орієнтації на родину. Це може свідчити про ускладнення їх соціальної адаптації в групі однолітків, адже підлітки, у яких нема ніяких видів позашкільної діяльності, мають менше можливостей реалізувати свою індивідуальність та самоствердитися, ніж підлітки, які відвідують різні секції та гуртки. Тому вони відчувають потребу в психологічній підтримці з боку родини.

Слід зазначити, що для підліткового віку (особливо для старшого) характерною є переорієнтація на спілкування з однолітками [8].

У 4 групі підлітків 11-13 і 14-15 років, які відвідують різні гуртки, крім спортивних, розподіл референтних осіб за рейтингом досить своєрідний. У коло найбільш значущого для них оточення аналогічно до інших груп входять батьки (1,2 місце), бабуся, дідусь, брат чи сестра. При цьому у цієї групи підлітків 11-13 років, так само як підлітки 3 групи друзі перебувають лише на 6 позиції. Але у цієї ж групи підлітків 14-15 років така референтна особа як «найкращий друг» переходить з 7-ї на 3-ю позицію (табл. 4).

Таблиця 4 Рейтинг найближчого оточення у підлітків, що відвідують неспортивні гуртки.

11 - 13 років		14 - 15 років	
Місце	Значуща особа	Місце	Значуща особа
1	мати	1	мати
2	батько	2	батько
3	бабуся	3	кращий друг
4	брат чи сестра	4	брат чи сестра
5	дідусь	5	бабуся
6	подруга чи друг	6	дідусь
7	кращий друг	7	подруга или друг
8	друзі	8	друзі
9	кузени	9	кузени
10	однокласники	10	однокласники
11	вчитель	11	вчитель
12	сусід	12	сусід

Наступний етап нашого дослідження був пов'язаний з виявленням особливостей соціальної поведінки підлітків досліджуваних груп.

Виявлення нами особливостей соціальної поведінки підлітків відбувалося на основі зовнішнього оцінювання з боку класних керівників і тренерів, опитування яких ми здійснювали за стандартизованою анкетною для виявлення відхилень поведінки у сфері спілкування (Аоп-б) [13]. Виходячи з мети нашого дослідження, більш глибокий аналіз та інтерпретація результатів відбувалася за низкою питань, інформація з яких дала, на наш погляд, додаткові дані для оцінювання успішності процесу соціалізації в зазначених групах підлітків за зовнішніми параметрами їх поведінки.

Це питання, які стосувалися різних проявів девіантної поведінки: низької культури спілкування (невміння грамотно і ясно висловлювати свої думки, вживання вульгарних висловів); небажання підвищувати свій культурний рівень (нерегулярне читання літератури, відвідування театрів, кіно і т.п.); безвідповідальності, нещирості у спілкуванні; невпевненості у собі, надмірної конформності; завищених уявлень про свої досягнення; зухвалої поведінки; безцільного дозвілля; наявності шкідливих звичок – паління, алкогольної залежності чи надмірного захоплення азартними і комп'ютерними іграми; запальності, конфліктності у спілкуванні; прояву фізичної агресії у відстоюванні своєї точки зору.

Обробку результатів здійснювали з кожного із зазначених питань. Розраховували відсоткове співвідношення підлітків у кожній групі з різним ступенем прояву відхилення в поведінці, виходячи з оцінних балів анкети: низький і нижчий середнього рівень прояву відхилення у поведінці (1–4 бали), середній (5–6 балів), вищий за середній і високий (7–10 балів), а також відсутність цієї форми поведінки взагалі (0 балів).

Порівняльний аналіз результатів за особливостями прояву різних форм соціальної поведінки, що відхиляється від норми, у підлітків 11-13 років чотирьох груп свідчив про таке. Найбільша кількість підлітків з високим і вищим за середній рівнем прояву *низької культури спілкування і небажання її підвищувати*, була у підлітків 3 групи, які не відвідують секції та гуртки взагалі (3 група) (13,6 % і 37 % відповідно). Порівняно з ними у підлітків-спортсменів, що не мають спортивних розрядів (1 група) з високим і вищим за середній рівнем прояву *низької культури спілкування і небажання її підвищувати* виявилось лише у 5,9% і 18,2% осіб відповідно; у підлітків-спортсменів, що мають спортивні розряди і досягнення (2 група) – 7,4% і 20,8% відповідно, а у підлітків, що відвідують неспортивні гуртки (4 група) – 2,7% і 19,4% відповідно. Аналогічну тенденцію спостерігаємо і в питаннях, що стосуються *безвідповідальності, нещирості у спілкуванні і невпевненості у собі та надмірної конформності*. Якщо кількість підлітків з високим і вищим за середній рівнем прояву зазначених параметрів поведінки у спортсменів без розрядів склало 10,8% і 6,3% відповідно, у спортсменів-розрядників – 5,7% і 9,6% відповідно, у підлітків, що відвідують неспортивні гуртки – 6,7% і 9,3% відповідно, то в у підлітків, які не відвідують секції та гуртки взагалі ця кількість була значно більшою – 27,6 % і 25,9% відповідно.

Отже, отримані результати свідчать про *несприятливий розвиток соціальних стосунків підлітків, які не відвідують секції та гуртки взагалі*. У них більшою мірою, ніж в інших групах підлітків за оцінками дорослих наявне незадоволення спілкуванням у групі, низький культурний рівень спілкування, низька відповідальність за свої вчинки, невпевненість у собі та надмірна конформність. Відбувається це, на наш погляд, тому, що у цих підлітків є незадоволеними основні психологічні потреби підліткового віку – прояв своїх можливостей, самовираження, самовдосконалення. Водночас, як підлітки, що займаються спортом та відвідують неспортивні секції та гуртки, мають змогу різнобічно вивчати себе та свої можливості, а також спілкуватися із значущими однолітками та дорослими поза школою .

Стосовно безцільного проведення вільного часу, наявності шкідливих звичок або надмірного

захоплення азартними іграми, то підлітки 11-13 років, що не відвідують взагалі секції та гуртки відрізняються найбільш високим рівнем прояву таких тенденцій (31,4% і 16,9% відповідно). Це стосується і проявів у соціальній поведінці цих підлітків *фізичної агресії*: найбільша кількість осіб з високим рівнем прояву цієї форми поведінки (22,4%). Ці дані свідчать про те, що у підлітків, що не відвідують секції та гуртки взагалі, наявна тенденція до *застосування агресивної поведінки як механізму захисту свого Я*, що компенсує їх недостатню впевненість у собі [5]. Крім того за допомогою шкідливих звичок або надмірного захоплення азартними іграми ці підлітки намагаються наслідувати поведінку дорослих та самовиразитися. Але ці засоби самовираження свідчать про несприятливу соціалізацію цих підлітків та наявність відхилень від норми в їх соціальній поведінці.

Щодо *завищеного уявлення про свої досягнення і зухвалої поведінки*, то у підлітків, що не відвідують секції та гуртки взагалі, виявлено найбільшу кількість осіб з високим рівнем прояву цих форм соціальної поведінки, але вона значно не відрізняється від підлітків інших груп.

За такими проявами соціальної поведінки, як *конфліктність у спілкуванні* найбільша кількість підлітків з високим рівнем прояву цієї форми поведінки була виявлена у спортсменів-розрядників (2 група) та у підлітків, які не відвідують секції та гуртки взагалі (3 група) – 24,1% і 21,8% відповідно, водночас в інших групах підлітків ця кількість склала 10,4% (1 група – спортсмени без розрядів) і 5,3% (підлітки, що відвідують неспортивні гуртки). У підлітків, які не відвідують секції та гуртки взагалі, більш конфліктна поведінка пояснюється несприятливим розвитком їх соціальних взаємин з однолітками. Однак, у підлітків-спортсменів зі спортивними розрядами, тобто тих, від яких вимагають досягати високих спортивних результатів, дещо більша конфліктність поведінки зумовлена конкурентною спрямованістю спортивної діяльності [7].

Порівняльний аналіз результатів у підлітків 14-15 років показав, що найбільша кількість підлітків з високим і вищим за середній рівнем прояву форм поведінки, що відхиляється від норми, було виявлено в 3-й групі підлітків 14-15 років, які не відвідують секції та гуртки взагалі. Причому ця кількість за більшістю форм соціальної поведінки підвищилася порівняно з підлітками аналогічної групи 11-13 років.

Так, у 3-й групі з високим рівнем прояву *шкідливих звичок або захоплення азартними іграми* виявилось 24% підлітків. Водночас як у підлітків, що відвідують неспортивні гуртки (4 група) – 11,1%, а у підлітків-спортсменів – всього 3,6% і 5% (1 і 2 групи відповідно). Кількість підлітків з високим ступенем прояву такої форми поведінки, як *завищені уявлення про свої досягнення* у 3-й групі підлітків 14-15 років склала 16%. Водночас у підлітків 4-ої групи ця кількість склала – 11,1%, а у 1 і 2 груп спортсменів-підлітків – 7,1% і 5% відповідно.

При цьому за такою формою соціальної поведінки як *конфліктність у спілкуванні*, у підлітків, які не відвідують секції та гуртки взагалі (3 група) кількість людей з високим рівнем прояву конфліктності склала 20%, водночас у підлітків-спортсменів, що мають спортивні розряди та досягнення (2 група) лише 12,5%. Ці дані свідчать про те, що у підлітків 14-15 років, які не відвідують секції та гуртки взагалі, ще більше загострюється проблема, пов'язана з несприятливою їх соціалізацією та незадоволенням потреби у прояві своєї індивідуальності. Це спричиняє вищу конфліктність у поведінці цих підлітків порівняно з іншими групами підлітків.

Отже, найнегативніші тенденції у соціальній поведінці, зміна нормативного розвитку взаємин з найближчим оточенням (посилення орієнтації на родину) у підлітків, які не відвідують секції та гуртки взагалі (3 група), свідчать про наявність ускладнень в сфері їх спілкування з однолітками та несприятливу соціалізацію взагалі.

На відміну від підлітків 3 групи, у спортсменів-підлітків, які не мають спортивних досягнень (1 група), наявний нормальний розвиток їх соціальних взаємин з найближчим оточенням (з віком орієнтація на взаємини з друзями у них посилюється) та найсприятливіші показники за параметрами соціальної поведінки. Це свідчить про нормальний соціальний розвиток соціальних взаємин цих підлітків з однолітками та сприятливу їх соціалізацію.

Отже, якщо підліток два або три рази на тиждень буде відвідувати спортивний майданчик або фітнес-клуб, то можна частково вирішити соціальну проблему нашого суспільства, про яку йшлося на початку, а саме – пошук ефективних засобів попередження різних видів девіантної та деліквентної поведінки підлітків.

Однак виникає інше питання – доступності сучасних спортивних майданчиків підліткам. Дослідження цільової аудиторії фітнес-клубів Києва показали, що молодь 18-30 років та люди середнього віку 31-42 роки складають більшу частку відвідувачів. Школярі практично не відвідують фітнес-клуби.

Відповідь лежить в площині відсутності державної комунікаційної політики, яка була б націлена на здоровий спосіб життя та популяризацію масового спорту. Абсолютна більшість рекламних повідомлень націлені на все що завгодно (престиж, зручності, ціна), щоб привернути увагу потенційного *платника*, замість головного – популяризації здорового способу життя та оздоровчої активності. Саме платники, а не прихильники здорового способу життя стають тією цільовою аудиторією, на яку розраховані рекламні повідомлення та маркетингові комунікації [2].

Оскільки підлітки не є платоспроможними, то ця категорія населення не цікава власникам спортивних майданчиків та фітнес-клубів.

Тому можна погодитись із думкою генерального директора РА «Україна-Арт» Едуардом Андрейченком, який вважає, що перспективу спорту та спортивного маркетингу ми будемо мати тоді, коли в Бердичеві, як сьогодні в Барселоні, до спортивного залу відомого клубу зовсім вільно зайде хлопець, візьме гантели і почне з азартом свій шлях до здорового способу життя [2, с.38].

Звичайно, маркетинг не є за своєю суттю альтруїстичним, прагнення до прибутку є нормальним орієнтиром діяльності фітнес-клубів та спортивних клубів. Але обраний ними шлях досягнення певної мети не повинен діяти всупереч моральним нормам і довгостроковим інтересам всього суспільства [7]. Тому актуальним нині є застосування в галузі спорту та фізичної культури концепції *соціально-етичного маркетингу*, який визначають як «діяльність, зорієнтовану на задоволення потреб споживача з одночасним поліпшенням життєвого рівня всього суспільства» [7,с.31].

Висновки

Отже, здійснені дослідження дали змогу встановити взаємозв'язок успішності соціалізації підлітків з особливостями їх позашкільної діяльності. Різні види позашкільної діяльності в підлітковому віці по-різному впливають на формування соціально значущих якостей підлітків.

Виявлено, що у підлітків, які взагалі не мають спеціально організованої позашкільної діяльності наявна тенденція до неуспішної соціалізації та девіантної поведінки. Ці підлітки не мають ніякою корисної діяльності, яка б розвивала їхні індивідуальні здібності і сприяла б пізнанню себе з різних боків, у різних ситуаціях взаємодії з референтними особами.

Підлітки, що відвідують неспортивні гуртки, мають успішну соціалізацію в загальній тенденції, але вони не повною мірою задоволені своєю зовнішністю та авторитетом.

Спорт на аматорському рівні найпозитивніше впливає на успішність соціалізації у підлітковому віці. Однак у вихованні спортсменів-розрядників треба звертати увагу на розвиток і розширення сфери їх соціальних взаємин, щоб попередити можливість ускладнень в їх спілкуванні поза сферою спорту.

Пропаганду здорового способу життя та популяризацію спорту серед підлітків та молоді через послуги фітнесу можна розглядати як специфічну функцію спортивного менеджменту, без якої є неможливою ефективна управлінська та маркетингова діяльність в галузі спорту, а впровадження сімейного та дитячого фітнесу може бути перспективним напрямом розвитку фітнес-послуг.

Вирішення соціальних проблем, пов'язаних з пошуком ефективних засобів попередження різних видів девіантної та деліквентної поведінки підлітків через залучення їх до здорового способу життя, можливе через розвиток соціально-етичного спортивного маркетингу.

Література

1. *Абдюкова Н.В.* Психологічні особливості соціалізації сучасного підлітка: Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.05 / Н.В. Абдюкова. – Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка. – К., 2000. – 16 с.
2. *Андрейченко Э.* Гантели в спортзале Бердичева и спортивный клуб Барселона, или на каком поле произрастают отечественному спортивному маркетингу / Э. Андрейченко //Маркетинг и реклама. Спец.вып: Спортивный маркетинг №9 (169),сентябрь 2010. – С. 36-39.
3. *Бандура А.* Теория социального научения: / А. Бандура. – Пер. с англ. – СПб.: Евразия, 2000. – 320 с.
4. *Гаркавенко С.С.* Маркетинг / С.С. Гаркавенко. – Київ : «Лібра», 2008. – 717 с.
5. *Давидж Н.О.* Загальновікові тенденції становлення «Я» в особистості / Н.О. Давидж //Проблеми загальної та педагогічної психології: 36. наук, пр./ За ред. С.Д.Максименко – К.: Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України, 2000. – т.ІІ, ч.2. –С. 22-25.
6. *Дровникова И.Г.* Особенности социализации и социального поведения на различных этапах возрастного развития / И.Г Дровникова, Е.И. Дудкина // Социальная психология и социальная педагогика: Учебное пособие. – Воронеж: Воронежский институт МВД России, 2001. – С. 82-90.
7. *Петровская Т.В.* Особенности деформации структуры идентичности и проявления агрессии у дзюдоистов высокого класса / Т.В Петровская, Л.Д. Сакаль // I V-й Міжнародний науковий конгрес "Олімпійський спорт і спорт для всіх: проблеми здоров'я, рекреації, спортивної медицини", 16-19 травня, 2000. – Київ, 2000. – С. 101.
8. Психология человека от рождения до смерти. Полный курс психологии развития / Под ред. А.А. Реана. 2-е изд. – СПб.: «Прайм-ЕВРОЗНАК», 2003. – 416 с.
9. *Реан А.А.* Социализация личности // Психология личности в трудах отечественных психологов. / А.А. Реан – СПб.: Изд-во «Питер», 2000. – С. 360-364.
10. *Сакаль Л.Д.* Особливості соціалізації спортсменів-підлітків / Л.Д. Сакаль, Т.В. Петровська // Вісник Технологічного університету Поділля: Соціально-гуманітарні науки. – Хмельницький, 2002. – Ч. 3. – С. 211-214.

11. *Сакаль Л.Д.* Особливості та перспективи дослідження соціалізації в підлітковому віці / Л.Д. Сакаль, Т.В. Петровська // Філософія, соціологія, психологія. Збірник наукових праць прикарпатського університету ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2000. – Вип. 5, част. 1. – С. 88-91.
12. *Фернхем А.* Личность и социальное поведение / А. Фернхем, Хейвен П. – СПб.: Питер, 2001. – 368 с.
13. *Форми і методи роботи з молоддю сім'єю* / Збірка методичних матеріалів для працівників соціальних служб для молоді. Цикл «Молода сім'я». – Вип. 5. – Київ, 2000. – 125 с.
14. *Внимание: подростковая преступность в Украине* [Електронний ресурс] / Черноморский флот 2017 : [сайт]. – Режим доступу до ст.: <http://flot2017.com/show/news/31670>. – Назва з екрану.

Abstract. *T.V. Petrovska, V.S. Petrovskiy.* Effects of sport exercises on the socialization of adolescents and features of modern sports marketing // Contemporary problems of physical culture and sports. – 2011. – № 20 (1). – P. 66-72. The article leads modern statistical data on juvenile crime, which is a social problem requiring a search for its solutions at the state level. Own research results on the positive influence of sports on the socialization of adolescents are given. At the same time lack of public communication policy aimed at promoting mass sport is noticed.

Keywords: socialization, social behavior, sports marketing, social and ethical marketing.

Аннотация. *Т.В. Петровская, В.С. Петровский.* Влияние занятия спортом на социализацию подростков и особенности современного спортивного маркетинга // Актуальные проблемы физической культуры и спорта. – 2011. – № 20 (1). – С. 66-72. В статье приводятся современные статистические данные о подростковой преступности, которая является социальной проблемой требующая поиска ее решения на государственном уровне. Приводятся данные собственных исследований о положительном влиянии занятий спортом на социализацию подростков. В то же время отмечается отсутствие государственной коммуникативной политики направленной на популяризацию массового спорта.

Ключевые слова: социализация, социальное поведение, спортивный маркетинг, социально-этический маркетинг.

Статтю отримано до публікації: лютий 2011 р.

Статтю прийнято до публікації: квітень 2011 р.